

Πρακτικές διεκδίκησης, χωρικής παραγωγής και σχεδιασμού στο αστικό περιβάλλον. Παραδείγματα και προοπτικές.

Στους δημόσιους υπαίθριους και ελεύθερους χώρους στις γειτονιές της Αθήνας αποτυπώνεται μια βαθιά κρίση κοινωνικής συνοχής. Κρίση που αποδυναμώνει συλλογικές προσπάθειες και πρωτοβουλίες, ικανές να επανασυνδέσουν τα άτομα σε κοινωνικές ομάδες με κοινούς στόχους και οράματα.

Στη Μεγάλη Βρετανία μετά τον πόλεμο, τη νίκη των Εργατικών και κάτω από δύσκολες οικονομικές συνθήκες, η κυβέρνηση ενεργοποίησε ένα μεταρρυθμιστικό σχέδιο για την εγκαθίδρυση ενός κοινωνικού κράτους πρόνοιας και ευημερίας.

Λίγα χρόνια αργότερα, στο Λονδίνο το 1951, στο Festival of Britain και στην έκθεση «Live Architecture» παρουσιάζονται, ίσως για πρώτη φορά σε αυτή τη χώρα, συγκροτήματα μοντέρνων κτιρίων που επιτρέπουν τη διαμόρφωση συνεκτικών κοινοτήτων με συλλογική συνείδηση μέσω εκτεταμένων δικτύων κοινόχρηστων υπαίθριων, ημιυπαίθριων και κλειστών χώρων. Συγκροτήματα που αποτυπώνουν ένα συλλογικό αίσθημα αισιοδοξίας και ένα όραμα για ένα καλύτερο αύριο. Ένα όραμα που ο W. Churchill αποκήρυξε την ίδια κιόλας χρονιά.

Την ίδια εποχή στην Ολλανδία, ο σχεδιασμός του συγκροτήματος μεικτών χρήσεων του Lijnbaan(1951-1953), στο Ρότερνταμ, από το γραφείο των Van Den Broek & Bakema, με την ενεργή συμμετοχή διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, αποκαλύπτει πώς η παραγωγή συλλογικής συνείδησης και δράσης οδήγησε στη δημιουργία ενός υποδειγματικού συγκροτήματος μεικτών χρήσεων, με έναν ζωντανό κοινωνικό χώρο συνάντησης, αναψυχής και εκτόνωσης.

Κάνοντας εδώ ένα μεγάλο χρονικό άλμα, το 2015, μια κολεκτίβα, οι «Assemble», κερδίζουν το Turner Prize. Σε μια υποβαθμισμένη συνοικία του Λίβερπουλ δημιουργούν έναν συλλογικό φορέα διαχείρισης της περιοχής, τον «Grandby, Four Streets», και αναλαμβάνουν την ανακαίνιση δέκα κατοικιών και μερικών άδειων μαγαζιών, ενώ ταυτόχρονα διαμορφώνουν κοινόχρηστους υπαίθριους και στεγασμένους χώρους συνάντησης και εκτόνωσης. Παράλληλα, δημιουργούν θέσεις εργασίας και παρέχουν εκπαίδευση σε κατοίκους, με στόχο την ενεργή συμμετοχή τους σε μια σειρά δράσεις της ομάδας.

Σήμερα η δημιουργία συνεκτικών κοινωνικών πυρήνων μέσω πρακτικών διεκδίκησης, χωρικής παραγωγής και σχεδιασμού ίσως αποτελεί τη μόνη λύση για την επαναφορά του οράματος για μια ζωντανή αρχιτεκτονική στο κέντρο των μεγάλων πόλεων.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ Αναπληρωτής Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.